

LAND VAN CHOT

schilderen met aarde en lucht

LAND VAN CHABOT

schilderen met aarde en lucht

OBSERVATORIUM

LOTTE OPPENHUIS

CHABOT
MUSEUM
ROTTERDAM

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

Licht in Land van Chabot

Inleiding

Geert van de Camp, Andre Dekker, Lieven Poutsma en Ruud Reutelingsperger zijn vanaf 2018 ism het Chabot Museum bezig met de ontwikkeling van het Land van Chabot. In oktober 2021 voegde landschapsontwerper Lotte Oppenhuis zich bij dit team van het kunstenaarscollectief Observatorium en startte het gezamenlijk ontwerpend onderzoek naar het Land van Chabot, mogelijk gemaakt door het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie.

Vanaf dat moment is er een 'we/wij'. Observatorium heeft tot dan toe een tentoonstelling gemaakt 'Panorama chabot' in het Chabot Museum, een wandelgids uitgebracht 'Rondom en Binnenin' en vele wandelingen in het gebied zelf georganiseerd. Lotte Oppenhuis kende het Land van Chabot nog niet en ging als 'vreemdeling' op zoek naar het geheim van deze plek langs de Rotte waarvan gezegd wordt dat hier 'de wijde hemel koepelt over het verre land'. Op haar

eerste dag bezocht ze het Chabot Museum. Op haar tweede dag fietste ze er heen en treft een veld aan volledig in beslag genomen door de graafmachines voor de aanleg van de A16 Rotterdam. Het land ligt bedekt onder een nieuwe dikke laag aarde. De luchten zijn grijs en het is waterkoud. De titel 'schilderen met aarde en lucht' kwam als vanzelf en haast vanzelfsprekend boven drijven als je de plek en het werk van Chabot leert kennen.

We zijn in oktober 2021 begonnen met het ontwerpend onderzoek naar Land van Chabot. In 2025 zal de A16 Rotterdam feestelijk geopend worden. Wij hopen dat het gedachtegoed van dit onderzoek meegenomen wordt bij de uiteindelijke herinrichting. Wij doen ons best!

Winter (Dooiweer aan de Rotte), Henk Chabot

Chabot

Henk Chabot schilderde heftige luchten, boerenland, boeren, en vee. Zijn schilderijen zijn zowel idyllisch als bij vlagen hard. De landschappen die hij schilderde zijn zowel mooi als onaangenaam.

We vroegen ons af of Chabot de graafmachines zou schilderen. Het zou zomaar kunnen.

We vertrekken het ontwerpend onderzoek vanuit de harde, onaangename kant van de geschilderde landschappen.

Collage van schilderijen van Henk Chabot

Locatie Land van Chabot aan de Rotte

Land van Chabot

Het Land van Chabot, voorheen geheten Terbregse veld, ligt aan de Rotte tussen Terbregge en Prins Alexander. De woning waar Henk Chabot en zijn vrouw woonden ligt aan de overkant van de Rotte. Vanaf deze kant van het plangebied ontvouwt het landschap zich. Het is het eerste vergezicht als je vanuit Rotterdam langs de Rotte de stad uit fietst.

Daarmee vormt het een herinnering aan het zicht dat Henk Chabot bijna een eeuw geleden had over het toen nog relatief dunbevolkte gebied.

Land van Chabot in 2021

Landschap van Land van Chabot

Het gebied dat we Land van Chabot noemen is een divers, zelfs wat rommelig gebied. Eigenlijk is het precies goed.

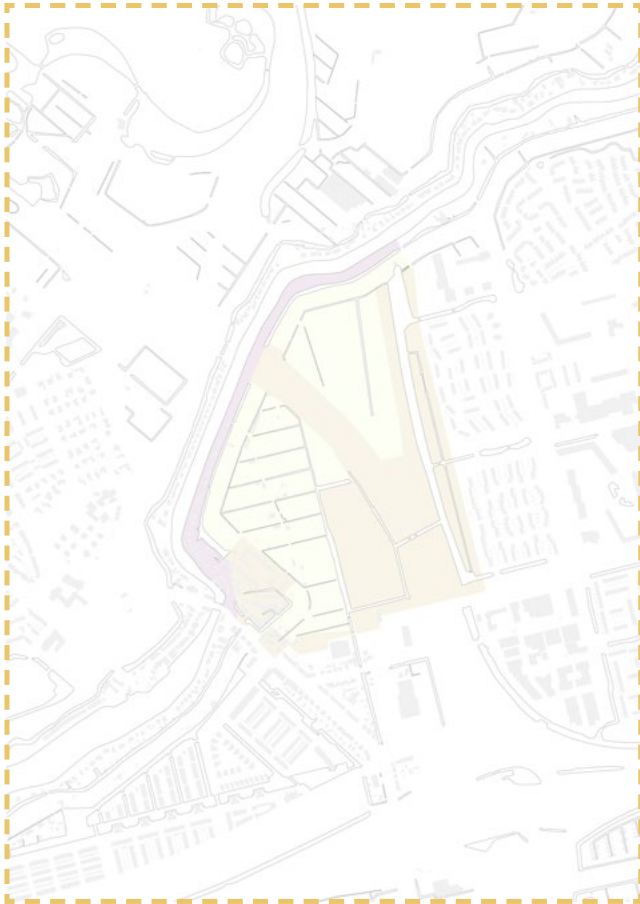
Hier en daar zie je nog oude verkaveling liggen. Land van Chabot ligt laag, op sommige punten wel 6 meter onder NAP. De Rotte ligt een stuk hoger. Het totale gebied is rond de 10ha.

De A16 Rotterdam snijdt het gebied doormidden. Een looper aan zand ligt dwars over het landschap. Er wordt volop gegraven, wat een nieuw landschap maakt.

In het relatief kleine gebied ontstaan door al deze verschillende ingrepen, veel verschillende sferen.

Land van Chabot in 2021

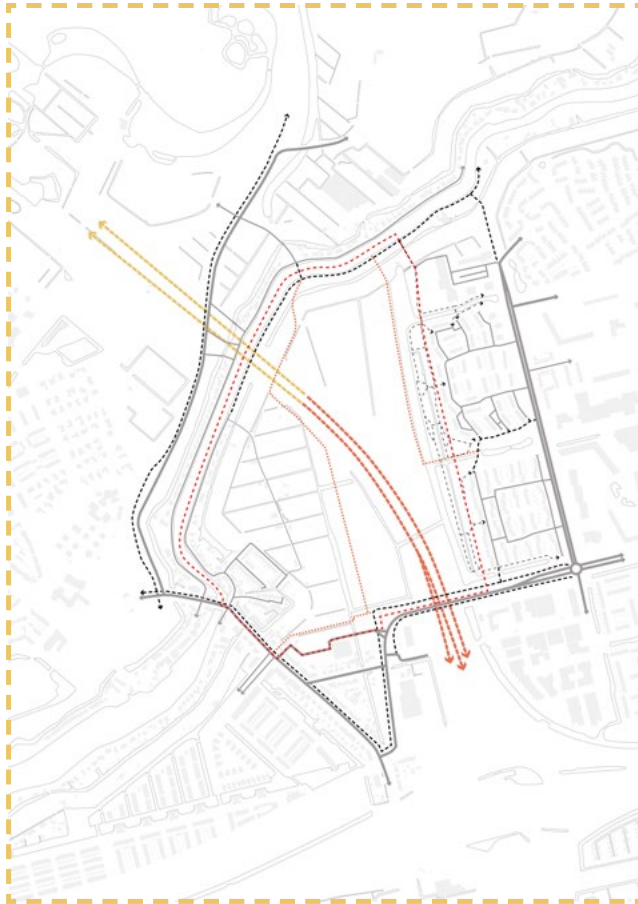
Grondsoorten en cultivering in Land van Chabot

In Land van Chabot zijn klei (paars, langs Rottekade), veen (groen, lager gelegen gedeelte) en zand (geel, A16 looper) te vinden.

Grensbepalende objecten in Land van Chabot

Land van Chabot is ommuurd door een dichte bosschage aan de oostkant, aan de zuidkant door dichte beplanting en een grondophoging, aan de westkant door een dorp en bebouwing, en aan de noordkant door hoogteverschillen. De A16 verdeelt het gebied in tweeën.

Het landschap is dan ook op meerdere manieren divers. Er zijn meerdere grondsoorten te vinden, waarvan sommige toegevoegd door de mens. Land van Chabot kent meerdere geleende grenzen. Het bos aan de oostkant, aan de onderkant een grondwal en de weg, aan de westkant een rij bebouwing en een dorp, en aan de noordkant de rotte en de kade. De infrastructuur nabij Land van Chabot loopt voornamelijk om de locatie heen. De eerste infrastructuur die daadwerkelijk door de locatie heen gaat zijn de A16 en de daarbij voorgestelde fiets/wandel/recreatiepaden die aangelegd worden. Land van Chabot is alleen nog geen bestemming opzich, terwijl het dit wel kan zijn.

Infrastructuur

De bestaande infrastructuur (zwart) gaat niet Land van Chabot in, maar loopt eromheen. De nieuwe infrastructuur (oranje en tunnel in geel) doorkruist het stuk, maar heeft het niet als bestemming.

Lente

Door de seizoenen heen verandert het uiterlijk van een veenweidegebied. In de lente komen er weidevogels aan. Het landschap is drassig en vaak nog koud.

Zomer

In de zomer gaat het vee dat er nog is meer naar buiten. Eind van de zomer wordt er gemaaid. Bomen en planten staan vol in blad.

Herfst

Aan het einde van de herfst vertrekken weidevogels weer. Bomen verliezen blad. Het landschap wordt weer drassiger.

Winter

In de winter is het veenweidegebied guur en kaal. Het is de tijd dat knotwilgen, als die er staan, geknot worden.

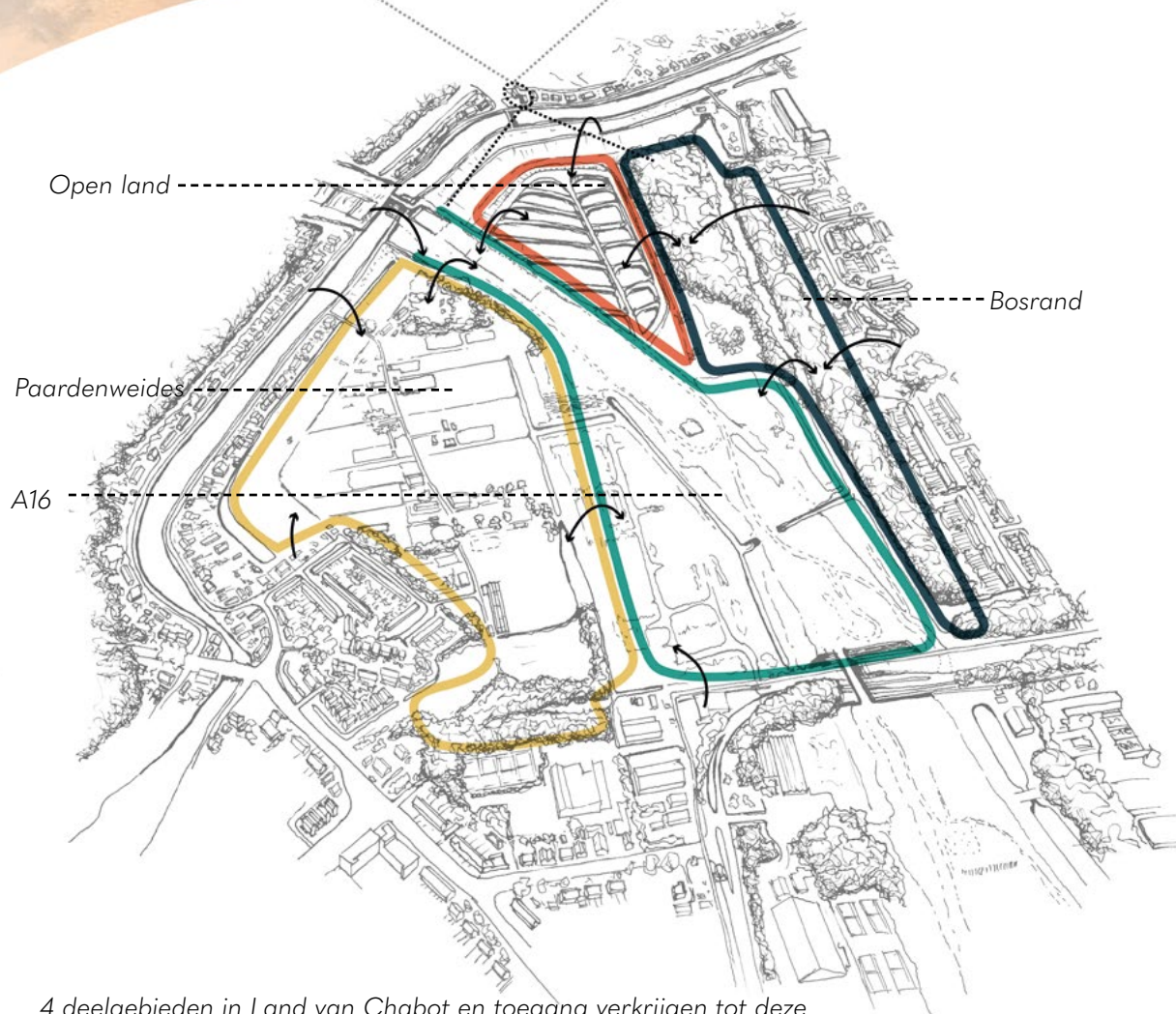

Slecht weer in Land van Chabot in 2021

Land van Chabot kent vier deelgebieden. Deze deelgebieden vinden we leidend voor de ervaring van het gebied. Ze hebben allen hun eigen kwaliteit en linken op een andere manier aan de harde landschappen van Chabot. Graag willen we dat we tot dit bijzondere landschap toegang krijgen. De karakteristieken van de deelgebieden hebben we daarom proberen te vangen in collages. De collages hierna worden getoond in de volgorde:

- 1). Open land: Het laatste stuk overgebleven open veld waar nu door rijkswaterstaat grond is neergelegd.
- 2). Paardenweides: Rommelige paardenweides, die vooral aan hun rommeligheid hun schoonheid ontleen.
- 3). Bosrand: Een stukje wildernis dat Land van Chabot afschermt. Het is een brede grens.
- 4). A16: De nieuwe A16 Rotterdam en een stuk grond dat voorheen grondopslag van gemeente Rotterdam was, maar nu aansluit op de zandlagen van de A16 Rotterdam.

4 deelgebieden in Land van Chabot en toegang verkrijgen tot deze

**Land van Chabot wordt
opgegraven**
'Open land'

Het is het eerste stukje hemel als je vanuit Rotterdam de Rotte volgt, en het is nu één grote bedrijvigheid aan machines en vrachtwagens. Hier wordt een land bedekt om het vervolgens weer op te kunnen graven en in al zijn hardheid, schoonheid, lelijkheid bloot te leggen. Wachten en kijken naar de naderende metropool is wat ons rest.

Schots en scheef in Land van Chabot

'Paardenweides'

Paardenweides, scheve schuren,
oude hekken liggen verscholen achter
bebouwing en een stel bomen.
Een rommelig stukje landschap ont-
vouwt zich. Het lijkt wel alsof Chabot
deze plek nooit verlaten heeft, maar
dat wij alleen vergeten waren dat de
plek er was.

**Daarachter waar Land van Chabot
ligt**
'Bosrand'

Bomen zijn niet Chabotaans en
bosschages al veel minder. Chabots
bomen zijn van klei. Maar modder,
omgeploegde grond en kijken naar
een open landschap past wel bij zijn
schilderijen. Dit zou het stukje bos
wel kunnen zijn. Een plek waar rot,
modder en doorkijken de inleiding
voor Land van Chabot vormen.

Hard door Land van Chabot **'A16'**

Dwars door het Land van Chabot loopt een snelweg, waar een spektakel aan verkeer langs zal razen. Vanaf de snelweg zie je een glimp. Rommeligheid, machines, openheid, modder, schuurtjes wisselen zich in rap tempo aan elkaar af. Voor je het weet is het moment voorbij en verdwijnt je onder de Rotte.

Schilderen met aarde en lucht in Land van Chabot

Nu we weten dat het gebied uit vier delen bestaat, deze allemaal anders van karakter zijn, en deze op een bepaalde manier zich tot Chabot verhouden is de vraag hoe we gaan schilderen met aarde en lucht. Inspiratie hiervoor haalden we wederom uit schilderijen van Chabot. Naast landschappen, schilderde Chabot ook de mensen die in deze landschappen, woonden, werkzaam waren. De mensen lijken op zijn landschappen, geboetseerd en gegroefd als ze getoond worden. Mensen die in landschappen werken, zich verhouden tot deze landschappen zijn daarom belangrijk in het onder de aandacht brengen van Land van Chabot.

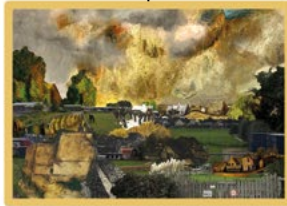

Rustende boer met kom, Henk Chabot

Poëtisch beheer

Intentie van beheer gebaseerd op herkennen van Chabot. Intentie van beheer is bijvoorbeeld manier van maaien (gebruikt materiaal en hoe om te gaan met maairesten)

Herkennen van Chabot in Land van Chabot

Paardenweides

A16

Open land

Bosrand

Functioneel beheer

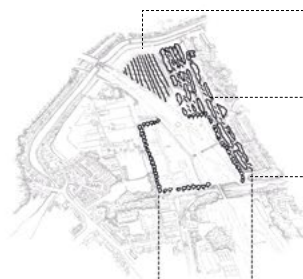
Noodzakelijk beheer, zoals maaien, knotten van bomen, baggeren, kappen van bomen, inzaaien/ planten

Fysieke ingrepen

Concept

Huidige situatie

Concepttekening van fysieke ingrepen en beheer

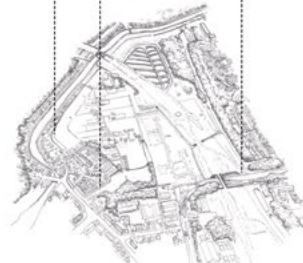
Afgraven van toegevoegde grond in rechtlijnig patroon

Kappen van bomen om coulissen te maken die openen naar Land van Chabot

Versterken van grens A16 en paardenweidegebied dmv plant bomen

Accepteren van deelgebieden en creëren van toegangen tot Land van Chabot

Land van Chabot

Voor Land van Chabot lijkt het ons slim om de verschillende gebieden aan te houden, en soms te versterken. Het landschap heeft dus in de toekomst nog steeds de vier verschillende gebieden. We kunnen de gebieden versterken door toegang tot de gebieden mogelijk te maken, bomen aan te planten, en in de bosrand bomen te kappen.

De mens en de ingrepen van de mens in Land van Chabot staan daarnaast centraal. Dit kan door slim te beheren. Een landschap (in Nederland) wordt bijna altijd onderhouden. Er is noodzakelijk beheer, zoals het schoonhouden van sloten, het maaien van bermen, noem maar op. Maar de manier waarop we beheren, kunnen we poëtischer insteken, met de werken van Chabot in het achterhoofd. Voor dit poëtisch beheer hebben we een beheermatrix opgesteld.

De beheermatrix (volgende pagina)

heeft een tijdas. Beheer vindt op een bepaald moment plaats. Deze worden aan de vier locatie gelinkt. Per locatie wordt de manier waarop beheerd kan worden benoemd. Op basis van en door middel van deze vorm van beheer worden plekken gemaakt in Land van Chabot.

Eén detail is nog belangrijk om te benoemen. In de beheermatrix wordt ook het vergraven van grond genoemd. Eigenlijk is dit niet terugkerend beheer, maar eerder een interventie. Toch hebben we het in de matrix benoemd, omdat er nog een lange tijd grond vergraven zal worden op het terrein, en het belangrijk is om hier rekening mee te houden.

Blootstelling aan
hemelgewelf,
de seizoenen en het
weer. Onbeschermt
landschap dat fysiek richt op
aarde en lucht.

Ervaren van snelheid,
hardheid, en dynamiek
van de snelweg die door
Chabotland heen raast.

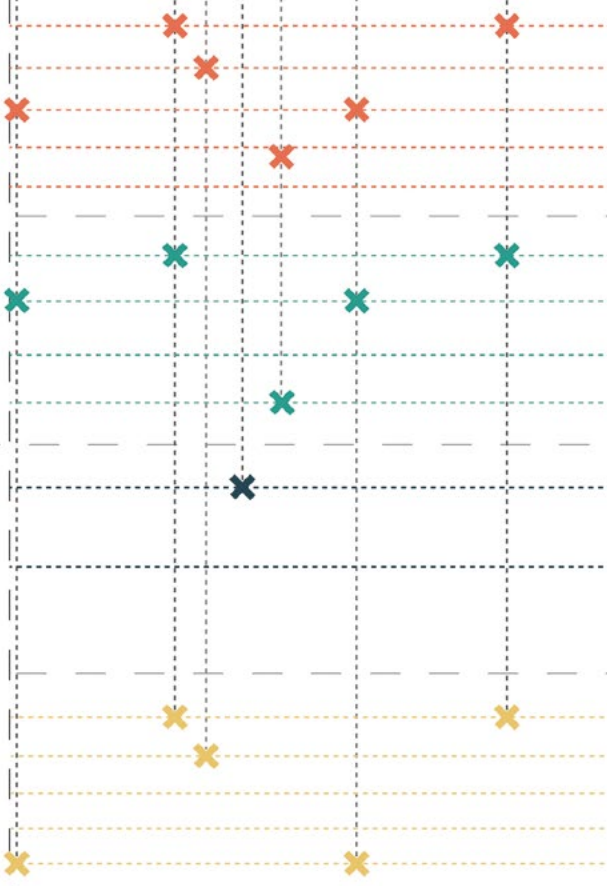
Laatste stukje beschutting
behouden, als wel het
openen en inleiden tot het
'harde' landschap van
Land van Chabot.

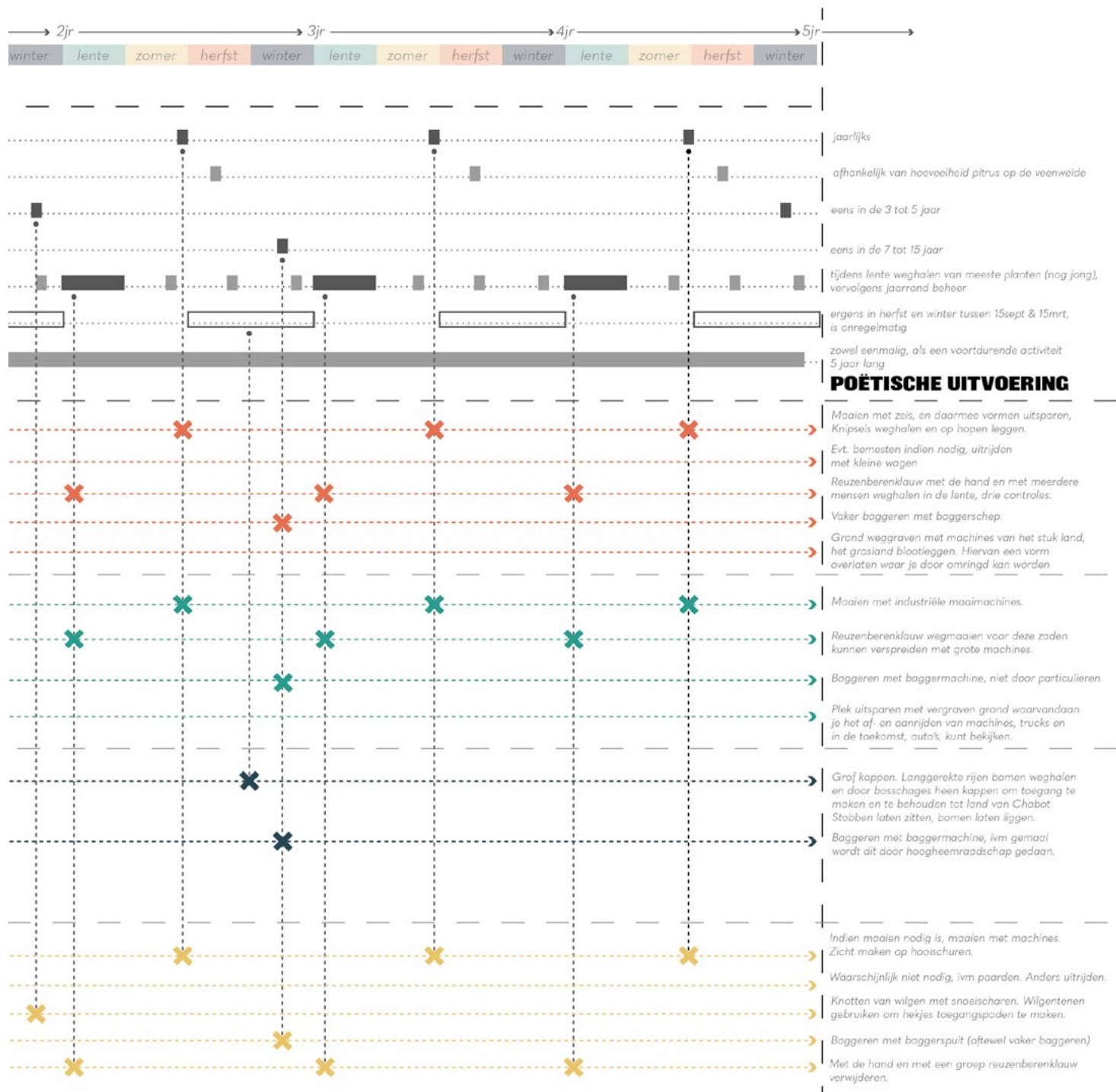
Rommelig houden van
het landschap,
kleinschalig, aanwezigheid
van dieren. Niet formaliseren.

0jr —————> 1jr

lente zomer herfst winter lente zomer herfst

The diagram illustrates the timing of various agricultural tasks relative to the flowering of reuzenberenklauw. The tasks are listed on the left, and the timeline is marked with vertical dashed lines and horizontal dotted lines. The tasks are: maaien/hooien, bemesten, knotten, baggeren, invasieve soortbestrijding (reuzenberenklauw), kappen van bomen, and vergraven van grond. The timeline shows that maaien/hooien and bemesten occur early, while knotten and baggeren occur later. Invasive species control (reuzenberenklauw) is shown as a long horizontal bar spanning the middle of the timeline. Cutting trees (kappen van bomen) and digging up soil (vergraven van grond) are shown as long horizontal bars at the bottom, indicating they occur throughout the period.

Schetsontwerp en locaties van soorten beheer

Het voorstel is om een aantal bomen om te hakken in langgerekte rijen, zodat er doorkijken naar Land van Chabot worden gevormd. Uiteindelijk wordt het grondlichaam weggegraven, maar er wordt een stuk overgehouden om te herinneren aan dit steeds veranderende landschap. Er wordt op verschillende manieren beheerd, passend bij de locatie en bij Chabot.

*Grond weggraven met machines,
maaien met grote machines,
baggeren met grote machines*

*Vlechten van hekwerk langs wandelpad
met wilgentenen van knotten*

*Planten van wilgen
Uiteindelijk vergraven
van grond, deel laten
liggen. Tot die tijd
beheer met machines*

*Kappen van bomen
om doorzichten en
langgerekte coulissen te
krijgen*

Reuzenberenklauw met hand en in groep weghalen

Vaak baggeren met baggerschep

Maaien met zeis, knispels weghalen en op hopen leggen

Maaien met kleine machines

Grof rijen bomen kappen, stobben laten zitten en rijen openhouden.

Knoten van wilgen met snoeischaren en handzagen

Schetsonwerp van routes door Land van Chabot

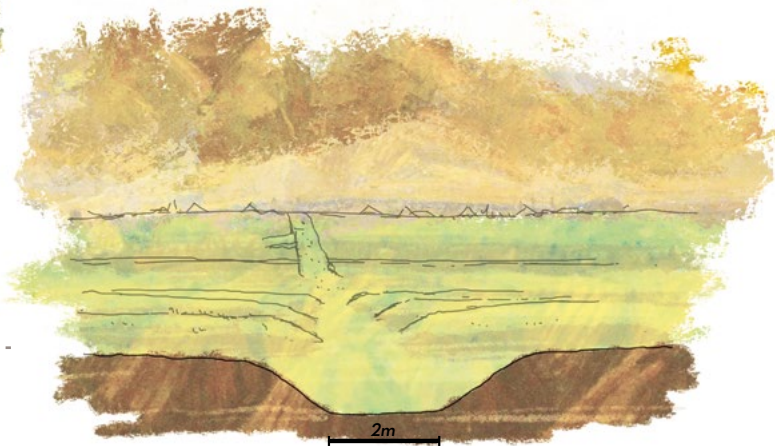
In het schetsonwerp wordt het Land van Chabot toegankelijk. Niet alleen voor de beheerders van het landschap, maar ook voor mensen die een rondje komen wandelen in Land van Chabot. Toegangspaden volgen de karakteristiek van het deelgebied waarin het pad ligt. Er zijn dus vier verschillende types paden die gevormd zijn door beheerinterventies.

Paden door de bosrand: gevormd door beheer van kappen van bomen (mulch en randen door boomstronken vormgegeven). Brede doorgang tot land van Chabot

Paden in het open land: gevormd door overblijfselen van grondlichamen (na realisatie van A16, tot die tijd geen toegang)

Paden langs de A16 Rotterdam: verhard pad en snel pad parallel aan de snelweg (na realisatie van A16, tot die tijd geen toegang)

Paden in de paardenweides: afgebakend met halfopen hekken van wilgentenen

Schetsonwerp van plekken in Land van Chabot

In het schetsonwerp worden een aantal plekken aangewezen die ontwikkeld kunnen worden tot plekken om het schilderen met aarde en lucht te ervaren en te verwezenlijken. De plekken liggen in de buurt van de paden, kennen een uitzicht en kunnen deels gevormd worden door beheer. Twee voorbeelden worden gegeven.

Een plek voor beheer en beschutting in Land van Chabot. Een opslagplaats waar beheermateriaal staat, met een plek om te rusten.

Materialen nodig voor onderhoud in Land van Chabot

Een plek gebouwd door beheer van wilgen in het gebied van de paardenweides.

De plek moet leven, veranderen. Er kan verder aan gebouwd worden door de jaren heen. Misschien wordt er op een gegeven moment zelfs een wilg geplant.

Vlechten van hekwerk langs wandelpad met wilgentenen van knotten

Knotten van wilgen met snoeischaar en handzagen

Tot slot...

Dit project vormt een nieuw hoofdstuk in het hele proces voor het realiseren van Land van Chabot, een nieuwe aanjager van ontwikkelingen. Het ontwerpend onderzoek is daarmee niet definitief, en biedt ruimte voor meedenken en verandering. Zo zijn er nog veel vragen over Land van Chabot zoals wie gaat meehelpen met het beheren van Land van Chabot?

We sluiten dit hoofdstuk af en nodigen iedereen uit om verder met ons mee te denken over de toekomst van het Land van Chabot.

Colofon

Dit project is tot stand gekomen in opdracht van het Chabot Museum, en met financiering van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Het project is uitgevoerd door:

*Maatschap Observatorium:
Geert van de Camp, Andre Dekker, Lieven Poutsma en Ruud Reutelingsperger.*

In samenwerking met:

Lotte Oppenhuis

OBSERVATORIUM

LOTTE OPPENHUIS

**CHABOT
MUSEUM
ROTTERDAM**

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

